

DOI: 10.31648/kpp.9412

Rafał Pietraszuk

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0001-9797-8782

rafal.pietraszuk@op.pl

Opodatkowanie wirtualnych walut podatkiem dochodowym przed i po 1 stycznia 2019 roku

Wstęp

Pojawienie się kryptowalut jest źródłem wielu problemów nie tylko na gruncie prawa cywilnego, lecz także innych gałęzi prawa. Liczne kontrowersje budzi problematyka kryptowalut zwłaszcza w doktrynie i judykaturze prawa podatkowego. Podkreślenia wymaga tutaj wiodąca rola orzecznictwa sądów administracyjnych, które jednoznacznie wyjaśniły wątpliwości dotyczące chociażby opodatkowania transakcji wymiany kryptowalut na gruncie podatku od towarów i usług. Sądy administracyjne zajęły się również problematyką prawnej kwalifikacji przychodów uzyskiwanych z obrotu kryptowalutami, uznając, że przychody z wymiany kryptowaluty na walutę tradycyjną zaliczane będą do źródła przychodu, jakim są prawa majątkowe. Przyjęte założenie obowiązywało do końca 2018 r., kiedy to weszły w życie szczególne regulacje dotyczące opodatkowania obrotu kryptowalutami. Wprowadzając co do zasady nowy reżim prawny, ustawodawca arbitralnie uregulował kwestie, takie jak chociażby określenie: źródła przychodów dla przychodów z obrotu kryptowalutami, kategorii kosztów podatkowych i katalogu transakcji, które generują przychody podatkowe.

Celem artykułu jest przybliżenie zasad związanych z opodatkowaniem obrotu kryptowalutami podatkiem dochodowym w stanie prawnym obowiązującym do końca 2018 r., a także odniesienie się do zmian wprowadzonych nowelizacją, które zaczęły obowiązywać z początkiem 2019 r. Nie bez znaczenia dla poczynionych rozważań prawnopodatkowych jest uprzednie zanalizowanie definicji waluty wirtualnej.

Definicja wirtualnej waluty w prawie polskim

Kryptowaluty w polskim porządku prawnym zaliczane są do grona tzw. wirtualnych walut¹. Ich definicja w prawie polskim pojawiła się jako rezultat implementacji „czwartej” dyrektywy AML². Wspomniana definicja znajduje się w art. 2 ust. 2 pkt 26 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³, która zaczęła obowiązywać od 13 lipca 2018 r. Zgodnie z tą regulacją walutą wirtualną jest cyfrowe odwzorowanie wartości, które jest wymienialne w obrocie gospodarczym na prawne środki płatnicze i akceptowane jako środek wymiany, a także może być elektronicznie przechowywane lub przeniesione albo może być przedmiotem handlu elektronicznego, jednocześnie nie będąc:

- a) prawnym środkiem płatniczym emitowanym przez Narodowy Bank Polski⁴, zagraniczne banki centralne lub inne organy administracji publicznej,
- b) międzynarodową jednostką rozrachunkową ustanawianą przez organizację międzynarodową i akceptowaną przez poszczególne kraje należące do tej organizacji lub z nią współpracujące,
- c) pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych⁵,
- d) instrumentem finansowym w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi⁶,
- e) wekslem lub czekiem.

Kryptowaluta nie posiada w Polsce statusu prawnego środka płatniczego, o czym jednoznacznie przesądzają przepisy ustawy o Narodowym Banku Polski⁷. Wspomniana regulacja w art. 4 zastrzega wyłączne prawo do emisji znaków pieniężnych w Rzeczypospolitej Polskiej bankowi centralnemu. Zgodnie z art. 31 ustawy o NBP znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej są banknoty i monety opiewające na złote i grosze. Co więcej, zgodnie z art. 32 ww. ustawy znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Mając na względzie powyższe, należy dojść do konstatacji, że uznanie kryptowaluty

¹ Pojęcie walut wirtualnych jest terminem szerszym, ponieważ obejmuje swym zakresem również kryptowaluty, jednakże w wielu opracowaniach dotyczących problematyki kryptowalut pojęcia te traktowane są jako synonimy.

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.U. UE L z 2015 r., Nr 141, s. 73 z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 593), dalej: ustawa AML/CFT.

⁴ Dalej: NBP.

⁵ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1907 z późn. zm.), dalej: u.u.p.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 328 z późn. zm.), dalej: u.o.i.f.

⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 492), dalej: ustawa o NBP.

jako prawnego środka płatniczego stałoby w oczywistej sprzeczności z ww. przepisami, bowiem taka kwalifikacja możliwa jest tylko w odniesieniu do tych środków płatniczych, których emitentem jest polski bank centralny. Z całą pewnością kryptowaluty tej przesłanki nie spełniają, gdyż ich emisja może przybrać dwojaką postać. W pierwszym przypadku emisja ma charakter scentralizowany, ponieważ odpowiada za nią jeden podmiot, który programuje odpowiedni smart kontrakt, zaś w drugim (zdecentralizowanym) emisja odbywa się przy pomocy matematycznego, zabezpieczonego kryptograficznie algorytmu, nieposiadającego odgórnego nadzorcę⁸. Ponadto, jak słusznie zauważa Justyna Dąbrowska, mimo postępującego upowszechniania, kryptowaluty nie posiadają charakterystycznej dla pieniądza cechy, jaką jest zdolność do umarzania zobowiązań⁹ (w tym zobowiązań względem Skarbu Państwa).

Kryptowaluty nie są więc prawnym środkiem płatniczym obowiązującym na terytorium Polski. Nie można ich również traktować jako walut obcych, gdyż w świetle art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy prawo dewizowe¹⁰ walutami obcymi są znaki pieniężne (banknoty i monety), będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianie; na równi z walutami obcymi traktuje się wymienne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostkę rozrachunkową Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR). Waluta obca w świetle prawa dewizowego musi spełniać dwie przesłanki, tj. fizyczną postać (banknoty lub monety) oraz posiadanie poza Polską statusu prawnego środka płatniczego. Należy mieć na względzie, że niektóre państwa, jak chociażby Salwador, legalizują bitcoina, nadając tej kryptowalucie status prawnego środka płatniczego¹¹. W ten sposób jedna z przesłanek kwalifikacji kryptowaluty jako waluty obcej zostałaby spełniona. Niemniej jednak druga przesłanka, tj. konieczność posiadania przez walutę obcą postaci znaku pieniężnego, całkowicie dyskwalifikuje uznanie kryptowaluty jako waluty obcej w świetle polskiego prawa dewizowego.

Ustawodawca wskazał również, że kryptowaluta nie jest pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych. Definicja pieniądza elektronicznego została zawarta w art. 2 pkt 21a tejże ustawy. Zgodnie z tym przepisem pieniądz elektroniczny stanowi wartość pieniężną przechowywaną elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawaną, z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowaną przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego. Z powyższej definicji można wyodrębnić takie cechy pieniądza elektronicznego, jak to, że jest on przechowywany w sposób elektroniczny (np. na telefonie), reprezentuje wartość pieniężną, a na emitencie ciąży obowiązek jego wykupu. Powyższe cechy pieniądza

⁸ P. Opitek, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy z wykorzystaniem walut wirtualnych w świetle krajowych i międzynarodowych regulacji AML*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 12, s. 41-70.

⁹ J. Dąbrowska, *Charakter prawny bitcoin*, „Człowiek w Cyberprzestrzeni” 2017, nr 1, s. 60.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 309).

¹¹ *Pierwszy kraj na świecie uznał bitcoina za oficjalny środek płatniczy*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Bitcoin-uznany-za-prawny-srodek-platniczy-w-pierwszym-kraju-na-swiecie-8183357.html> (dostęp: 27.03.2022).

elektronicznego zasadniczo spełniają stablecoiny (ang. *stablecoins*). Niewątpliwie są one przechowywane w sposób elektroniczny, ponieważ występują pod postacią tokenu, czyli są cyfrowym zapisem na blockchainie. Stablecoiny przeważnie posiadają pokrycie w walutach narodowych. Większość z nich stanowi cyfrową reprezentację dolara amerykańskiego, np. USDT, BUSD, USDC czy UST, co oznacza, że reprezentują one wartość pieniężną. Jeżeli chodzi o obowiązek wykupu stablecoinów przez ich emitentów, należy wskazać, że *stablecoin* zabezpieczony walutą fiducjarną powinien być emitowany po uprzednim złożeniu depozytu zabezpieczającego przez podmiot, który jest zainteresowany emisją, zaś sam emitent powinien zostać zobligowany do wykupu stablecoina na żądanie deponenta. Jednak obecnie obowiązujące w Polsce przepisy nie przewidują takiego obowiązku. Jak słusznie zauważa Aleksandra Kopeć, istnieje ryzyko prawne, że organy nadzoru w przyszłości zaczną kwalifikować stablecoiny jako pieniądze elektroniczne¹². Wówczas ich emitenci nie tylko zostaliby prawnie zobowiązani do ich wykupu na żądanie, lecz także zaczęliby podlegać szczególnemu reżimowi ustawy o usługach płatniczych. Przykładowo musieliby oni uzyskać zezwolenie na prowadzenie działalności w charakterze instytucji pieniądza elektronicznego¹³. Ponadto aby móc uznać stablecoina za pieniądź elektroniczny, najpierw musiałby on być wykorzystywany w obrocie do dokonywania transakcji płatniczych oraz akceptowany przez podmioty inne niż sam emitent. W świetle obecnie obowiązujących przepisów jest to jednak niemożliwe, ponieważ stablecoiny, tudzież kryptowaluty w ogóle, nie są prawnym środkiem płatniczym.

Analizując dalej definicję wirtualnej waluty, należy przypomnieć, że ustawodawca nie uznaje kryptowaluty jako instrumentu finansowego, aczkolwiek takie rozważania pojawiły się na szczeblu Unii Europejskiej¹⁴, zaś Niemiecki Federalny Urząd Nadzoru Finansowego kwalifikuje waluty wirtualne jako środki płatnicze, a co za tym idzie – nadaje im status instrumentów finansowych¹⁵. Pojęcie instrumentów finansowych zostało uregulowane w art. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Zgodnie ze wskazanym przepisem instrumentami finansowymi w rozumieniu ustawy są:

- 1) papiery wartościowe;
- 2) niebędące papierami wartościowymi:
 - a) tytuły uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania,
 - b) instrumenty rynku pieniężnego,
 - c) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward na stopę procentową, inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest papier wartościowy, waluta, stopa procentowa, wskaźnik rentowności, uprawnienie do emisji lub inny instrument pochodny, indeks finansowy lub wskaźnik finansowy, które są wykonywane przez dostawę lub rozliczenie pieniężne,

¹²A. Kopeć, *Stablecoins – charakterystyka, implikacje prawne*, <http://finlegaltech.pl/stablecoins-charakterystyka-implikacje-prawne/> (dostęp: 27.03.2022).

¹³Por. art. 132a u.u.p.

¹⁴Zob. J. Czarnecki, *Kryptowaluta jako instrument finansowy? Nowa propozycja w Unii Europejskiej*, <https://newtech.law/pl/kryptowaluta-jako-instrument-finansowy-nowa-propozycja-w-unii-europejskiej/> (dostęp: 28.03.2022).

¹⁵D. Skowron, *Bitcoin jako przedmiot zabezpieczenia w postępowaniu karnym*, Warszawa 2018, s. 25.

- d) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward na stopę procentową oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które są wykonywane przez rozliczenie pieniężne lub mogą być wykonane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron,
- e) opcje, kontrakty terminowe, swapy oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które mogą być wykonane przez dostawę, pod warunkiem że są dopuszczone do obrotu w systemie obrotu instrumentami finansowymi, z wyłączeniem produktów energetycznych będących przedmiotem obrotu hurtowego na OTF, które muszą być wykonywane przez dostawę,
- f) niedopuszczone do obrotu w systemie obrotu instrumentami finansowymi opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które mogą być wykonane przez dostawę, a które nie są przeznaczone do celów handlowych i wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych,
- g) instrumenty pochodne dotyczące przenoszenia ryzyka kredytowego,
- h) kontrakty na różnicę,
- i) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward dotyczące stóp procentowych oraz inne instrumenty pochodne odnoszące się do zmian klimatycznych, stawek frachtowych oraz stawek inflacji lub innych oficjalnych danych statystycznych, które są wykonywane przez rozliczenie pieniężne albo mogą być wykonane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron, a także instrumenty pochodne, o których mowa w art. 8 rozporządzenia 2017/565, i inne, które wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych,
- j) uprawnienia do emisji.

Słusznie zauważa się w literaturze, że instrument finansowy „jest pojęciem obejmującym zbyt dużo kategorii aby można było mówić o jego jednej spójnej, i jedynej definicji”¹⁶. Z całą pewnością można jednak stwierdzić, co wynika z literalnego brzmienia art. 2 u.o.i.f., że ani bitcoin, ani inna kryptowaluta nie zaliczają się do żadnej kategorii instrumentu finansowego.

W ostatnim już punkcie rzeczony definicji ustawodawca stwierdza, że wirtualna waluta nie jest wekslem lub czekiem. Wynika to stąd, że weksel i czek stanowią postać papieru wartościowego¹⁷.

Częściowo zbieżna z przywołaną w art. 2 ust. 2 pkt 26 ustawy AML/CFT definicją, lecz również wartą odnotowania, jest definicja wirtualnych walut, zaproponowana w 2014 r. przez Financial Action Task Force¹⁸. W raporcie zatytułowanym *Virtual currencies. Key definitions and potential AML/CFT risks* pod pojęciem walut wirtualnych FATF rozumie cyfrową reprezentację wartości, którą można cyfrowo obracać i która funkcjonuje jako: środek wymiany; i/lub jednostka rozrachunkowa; i/lub zasób wartości. Jednocześnie FATF

¹⁶ M. Lemonnier, S. Kisiel, *Pojęcie instrumentu finansowego*, „Studia Elckie” 2009, nr 11, s. 239.

¹⁷ M. Lemonnier, S. Kisiel, *Weksel jako dłużny papier wartościowy*, „Studia Elckie” 2010, nr 12, s. 243.

¹⁸ Dalej: FATF.

podkreśla, że wspomniana cyfrowa reprezentacja wartości nie posiada legalnego statusu środka płatniczego w żadnej jurysdykcji, a co za tym idzie – nie jest ona wydawana ani gwarantowana przez żadną jurysdykcję i wypełnia powyższe funkcję tylko na podstawie „umowy” w ramach społeczności użytkowników tej waluty wirtualnej¹⁹. Podobne cechy wirtualnych walut wskazał w jednym ze swoich wyroków luksemburski Trybunał, który podkreślił, że „(...) waluta wirtualna może być zdefiniowana jako rodzaj nieobjętych regulacjami pieniędzy cyfrowych, emitowanych i kontrolowanych przez osoby, które je tworzą, oraz używanych i akceptowanych przez członków danej społeczności wirtualnej”²⁰.

Ponadto pojęcie wirtualnej waluty z dniem 1 stycznia 2019 r. stało się także elementem systemu prawa podatkowego. Ustawa nowelizująca²¹ zmieniła bowiem art. 5a ustawy o PIT²², dodając pkt 33a, oraz art. 4a ustawy o CIT²³, dodając pkt 22a. Ustawodawca w celu zdefiniowania waluty wirtualnej na potrzeby podatków dochodowych posłużył się odesłaniem do definicji tego terminu obowiązującego na gruncie ustawy o AML/CFT. Wynika stąd, że przedmiotowa definicja pozbawiona jest autonomicznego charakteru, jednakże, co słusznie zauważa się w nauce prawa podatkowego, „(...) odesłanie w zakresie definicji waluty wirtualnej do art. 2 ust. 2 pkt 26 u.p.p.p.f. ma na celu wykształcenie i zachowanie jednolitego pojęcia waluty wirtualnej, które mogłoby funkcjonować w polskim systemie prawnym na płaszczyźnie różnych aktów prawnych”²⁴. Jednocześnie każda zmiana tej definicji w ustawie AML/CFT będzie rodziła odpowiednie skutki dla prawa podatkowego²⁵.

Należy też zauważyć, że ustawa AML/CFT w art. 2 ust. 2 pkt 27 definiuje na potrzeby własne pojęcie wartości majątkowych. Zgodnie z przytoczonym przepisem wartości majątkowe są to:

- prawa majątkowe,
- mienie ruchome lub nieruchomości,
- środki płatnicze,
- instrumenty finansowe w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi,
- inne papiery wartościowe,
- wartości dewizowe oraz
- waluty wirtualne.

¹⁹FATF, *Virtual currencies. Key definitions and potential AML/CFT risks*, s. 4, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf> (dostęp: 27.03.2022).

²⁰Wyrok TS z 22 października 2015 r., sygn. akt C-264/14, *Skatteverket v. David Hedqvist*, ZOTSiS 2015, nr 10, poz. I-718.

²¹Por. ustawa z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2193 z późn. zm.).

²²Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1128 z późn. zm.).

²³Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1800 z późn. zm.).

²⁴W. Majkowski, M. Michna, M. Nurzyński, *Uregulowanie skutków podatkowych obrotu walutami wirtualnymi*, 2018, Lex.

²⁵F. Majdowski, *Opodatkowanie handlu kryptowalutami – kierunki i decyzje polityki podatkowej*, „Analizy i Studia CASP” 2019, nr 1(7), s. 38.

Jest to niezwykle istotny przepis z punktu widzenia stosowania prawa podatkowego w odniesieniu do kryptowalut, gdyż nie zrównuje pojęć „waluta wirtualna” i „prawo majątkowe”. Z literalnego jego brzmienia wprost wynika, że ustawodawca w ramach ustawy AML/CFT nie uznaje waluty wirtualnej za prawo majątkowe. Niemniej jednak w kontekście praktyki stosowania prawa podatkowego warto jeszcze raz podkreślić, że ustawa AML/CFT weszła w życie z dniem 13 lipca 2018 r., w rezultacie czego pojęcie wirtualnej waluty nabrało normatywnego znaczenia, zaś do systemu prawa podatkowego trafiło ono z początkiem stycznia 2019 r., bowiem wówczas weszły w życie przepisy nowelizujące ustawę o PIT oraz ustawę o CIT, wprowadzające definicję waluty wirtualnej przez odesłanie do ustawy AML/CFT. Następstwem tego jest brak kwalifikacji przychodu z obrotu kryptowalutami jako przychodu z praw majątkowych.

Opodatkowanie kryptowalut podatkiem dochodowym przed 1 stycznia 2019 r.

Ustalenie skutków podatkowych związanych z obrotem kryptowalutami jest uzależnione od zdefiniowania czym jest kryptowaluta²⁶. Brak takiego rozstrzygnięcia może w rezultacie prowadzić do wykluczających się interpretacji, a finalnie sporów podatkowych z organami podatkowymi.

Przed 1 stycznia 2018 r. w judykaturze prezentowano pogląd, że kryptowaluta jest podmiotowym prawem majątkowym²⁷. Przykładowo w wyroku warszawskiego Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z 11 września 2015 r. sąd stwierdził, że dochody uzyskiwane w wyniku sprzedaży bitcoinów należą do kategorii dochodów z praw majątkowych²⁸. Przyjętą kwalifikację powielало w kolejnych latach również orzecznictwo innych sądów administracyjnych. W wyroku z 6 marca 2018 r. Naczelny Sąd Administracyjny podtrzymywał tezę, że bitcoin (a także inne kryptowaluty) stanowią majątkowe prawo podmiotowe, czyli prawo pozostające w ścisłym związku z ekonomicznym interesem uprawnionego, związane z jego majątkiem i charakteryzujące się dwiema podstawowymi cechami: zbywalnością i posiadaniem określonej wartości majątkowej²⁹. Ponadto orzeczenie zawiera również tezę, że w praktyce stosunków cywilnoprawnych bitcoin stanowi rodzaj mienia w rozumieniu art. 44 Kodeksu cywilnego³⁰.

Pogląd o tym, że bitcoin stanowi prawo podmiotowe, znajduje również potwierdzenie w piśmiennictwie, gdyż Konrad Zacharzewski stwierdza, iż nie jest rzeczą w rozumieniu art. 45 k.c., lecz właśnie prawem majątkowym³¹. Z kolei Aleksandra Brach uważa, że wyrok, w którym NSA uznał kryptowaluty za prawa majątkowe, zasługuje na pełną aprobatę³².

²⁶ S. Bogucki, *Dążenie ustawodawcy do uszczelnienia podatku od czynności cywilnoprawnych*, [w:] D.J. Gajewski (red.), *Uszczelnienie systemu podatkowego*, Warszawa 2020, s. 359.

²⁷ Wyrok NSA z 10 lutego 2021 r., sygn. akt II FSK 2870/18, Lex nr 3212191.

²⁸ Wyrok WSA w Warszawie z 11 września 2015 r., sygn. akt III SA/Wa 3374/14, Lex nr 1940733.

²⁹ Por. wyrok NSA z 6 marca 2018 r., sygn. akt II FSK 488/16, ONSAiWSA 2019, Nr 5, poz. 81.

³⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 z późn. zm.), dalej: k.c.

³¹ Zob. K. Zacharzewski, *Bitcoin jako przedmiot stosunków prawa prywatnego*, „Monitor Prawniczy” 2014, nr 21, s. 1133 i nast.

³² A. Brach, *Kwalifikacja podatkowa przychodu ze sprzedaży kryptowaluty. Glosa do wyroku NSA z dnia 6 marca 2018 r., II FSK 488/16*, „Glosa” 2019, nr 1, s. 108.

Kwalifikacja kryptowalut jako praw majątkowych powoduje, że przychód z ich sprzedaży będzie stanowić przychód z praw majątkowych, o których mowa w art. 18 ustawy o PIT. Wspomniany przepis stanowi, że przychodami z praw majątkowych są w szczególności przychody z praw autorskich i praw pokrewnych w rozumieniu odrębnych przepisów, praw do projektów wynalazczych, praw do topografii układów scalonych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych, w tym również z odpłatnego zbycia tych praw. Uznanie przychodów ze sprzedaży kryptowalut za przychód z praw majątkowych byłoby możliwe, o ile regulacja z art. 18 ustawy o PIT miałyby charakter otwarty, co oznacza, że katalog praw majątkowych podlegających opodatkowaniu może być stale uzupełniany niezależnie od woli ustawodawcy³³.

Przyjęta interpretacja sądów doprowadziła do tego, że podatnicy zostali zmuszeni, aby dokonywać rozliczeń obrotu kryptowalutami na podstawie przepisów ogólnych. Dochodem do opodatkowania w tym stanie prawnym była nadwyżka sumy przychodów z praw majątkowych nad kosztami ich uzyskania. Ponadto uzyskany w ten sposób dochód należy opodatkować według progresywnej skali podatkowej, stosując przepisy art. 27 ust. 1 ustawy o PIT, które zawierają dwie stawki: 18% i 32%.

Brak szczególnych regulacji dotyczących opodatkowania obrotu kryptowalutami budził poważne wątpliwości w zakresie opodatkowania transakcji zamiany jednej kryptowaluty na drugą, czyli zamiany jednego podmiotowego prawa majątkowego na inne. Komunikat Ministerstwa Finansów z dnia 4 kwietnia 2018 r. stanowi, że „zamiannę kryptowaluty należy traktować jako formę jej odpłatnego zbycia, analogicznie jak zamiannę jakichkolwiek innych praw majątkowych, np. wierzytelności”³⁴. Oznacza to, że przychód z obrotu kryptowalutami powstaje nie tylko w momencie sprzedaży kryptowaluty (zamiany kryptowaluty na walutę fiducjarną), lecz także zamiany kryptowaluty na inną kryptowalutę (np. bitcoina na ether).

Powyższe stanowisko w żaden sposób nie koresponduje z aktualnym orzecznictwem sądów administracyjnych. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu w wyroku z 19 grudnia 2018 r. stwierdził, że „(...) momentem powstania przychodu ze zamiany jednej kryptowaluty na inną jest moment przewalutowania na walutę tradycyjną, kiedy to podatnik otrzymuje określone wartości pieniężne lub też moment zapłaty kryptowalutą za towar bądź usługę, kiedy dochodzi również do realnego przysporzenia w majątku podatnika”³⁵. U podstaw konstatacji sądu leżało nieistnienie technicznej możliwości określenia rzeczywistej wartości przychodu na moment dokonania transakcji zamiany³⁶.

³³ *Ibidem*, s. 102.

³⁴ Ministerstwo Finansów, *Skutki podatkowe obrotu kryptowalutami w PIT, VAT i PCC*, https://www.kis.gov.pl/wiadomosci/aktualnosci/-/asset_publisher/JSs9/content/id/7793320 (dostęp: 2.04.2022).

³⁵ Wyrok WSA w Poznaniu z 19 grudnia 2018 r., sygn. akt I SA/Po 802/18, Lex nr 2599850. Zob. również wyrok WSA we Wrocławiu z 29 marca 2019 r., sygn. akt I SA/Wr 906/18, Lex nr 2944476.

³⁶ Zdanie odrębne przedstawił Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku, który stwierdził, że „owa przeszkoda techniczna (...) jest okolicznością leżącą po stronie podatnika, który przeciwz własnej woli wybrał taką formę obrotu (...), która uniemożliwia (z uwagi na brak udostępniania przez systemy informatyczne-giełdy kryptowalut szczegółowych informacji pozwalających ustalić wartość praw na chwilę (sekundę) dokonania transakcji) precyzyjne ustalenie podstawy opodatkowania” – wyrok WSA w Białymstoku z 6 czerwca 2018 r., sygn. akt I SA/Bk 226/18, Lex nr 2507500.

Z chwilą zamiany kryptowaluty na inną kryptowalutę podatnik nie otrzymuje pieniądza jako obiektywnego miernika wartości, tylko inną kryptowalutę, której wartość można ustalić dopiero w momencie jej sprzedaży za walutę fiducyjną. Sposobność, aby określić wartość przychodu z obrotu kryptowalutami, pojawia się zatem dopiero w chwili jej zamiany na walutę tradycyjną bądź też kupna za nią towaru lub usługi.

Podatnik dokonujący transakcji na parze krypto/krypto (np. BTC/ETH) nie otrzymuje w rezultacie ani pieniędzy, ani wartości pieniężnych, więc nie rodzi to obowiązku podatkowego. Jednakże gdy ten sam podatnik dokonuje transakcji na parze krypto/waluta tradycyjna (np. BTC/PLN) lub zleca giełdzie kryptowalut, w której ma założone konto dyspozycję wypłaty w walucie tradycyjnej równowartości posiadanych stablecoinów, wówczas otrzymuje środki pieniężne, którymi może swobodnie dysponować w ramach rachunku bankowego i w konsekwencji staje się zobowiązany z tytułu podatku dochodowego.

Zamiana kryptowaluty na inną kryptowalutę nie rodzi obowiązku podatkowego, ponieważ – jak wcześniej wskazano – podmiot nie otrzymuje realnego przysporzenia w pieniądzu ani w jego substytucie. Operując na parze krypto/krypto, podatnik otrzymuje jedynie inną kryptowalutę, która – co wynika z przytoczonej już definicji waluty wirtualnej – nie jest prawnym środkiem płatniczym emitowanym przez NBP, zagraniczne banki centralne lub inne organy administracji publicznej itp. Dlatego należy zgodzić się ze stanowiskiem judykatury, że przychód z obrotu kryptowalutami powstanie jedynie przy zamianie waluty wirtualnej na walutę tradycyjną, a także na towar lub usługę. W takim przypadku istnieje bowiem punkt odniesienia pozwalający określić wartość waluty wirtualnej w walucie tradycyjnej.

Opodatkowanie kryptowalut podatkiem dochodowym od osób fizycznych po 1 stycznia 2019 r.

Do końca 2018 r. przysporzenia z obrotu kryptowalutami kwalifikowano do przychodów z praw majątkowych. Z kolei od 1 stycznia 2019 r. zostały one bezpośrednio ujęte w przepisach ustawy o PIT oraz ustawy o CIT. Obecnie przychody z obrotu kryptowalutami są kwalifikowane odpowiednio do przychodów z kapitałów pieniężnych i zysków kapitałowych.

Na gruncie ustawy o PIT kwestie tą reguluje art. 17 ust. 1 pkt 11, zgodnie z którym za przychody z kapitałów pieniężnych uważa się przychody z odpłatnego zbycia kryptowalut. Co więcej, ustawodawca zdecydował się w art. 17 ust. 1f ustawy o PIT zdefiniować pojęcie odpłatnego zbycia walut wirtualnych. Zgodnie z przywołanym przepisem przez odpłatne zbycie wirtualnej waluty należy rozumieć następujące zdarzenia: 1) wymiana waluty wirtualnej na prawny środek płatniczy, towar, usługę lub prawo majątkowe inne niż waluta wirtualna oraz 2) regulowanie innych zobowiązań walutą wirtualną.

Odpłatnego zbycia waluty wirtualnej, o którym mowa w art. 17 ust. 1f, można dokonać przede wszystkim na giełdzie kryptowalut (scentralizowanej oraz zdecentralizowanej) w kantorze kryptowalut. Przychody z wymiany waluty wirtualnej zostaną osiągnięte z chwilą jej wymiany na prawny środek płatniczy. Jednocześnie ustawodawca na równi ze sprzedażą walut wirtualnych traktuje zapłatę takimi walutami za towar, usługę lub prawo majątkowe niebędące walutą wirtualną oraz regulowanie za ich sprawą innych zobowiązań.

Warto podkreślić, że ustawodawca w ramach odpłatnego zbycia waluty wirtualnej nie wyróżnił ich zamiany, co oznacza, że transakcja zamiany jednej kryptowaluty na drugą jest w aktualnym stanie prawnym neutralna podatkowo na gruncie podatku dochodowego od osób fizycznych. Wspomniana neutralność podatkowa w obecnym stanie prawnym wynika wprost z brzmienia ustawy, zaś do końca 2018 r. miała one swoje źródło w bogatym orzecznictwie sądów administracyjnych. Słusznie zauważa Filip Majdowski, że w obliczu trudności technicznych związanych z ustaleniem wartości przychodu w transakcjach typu krypto/krypto ustawodawca podjął decyzję, że „konsekwencje podatkowe powinny się pojawiać dopiero z chwilą »wyjścia« inwestycji z waluty wirtualnej, czyli wejścia na walutę fiat lub zakupiony towar bądź usługę”³⁷.

Przychody z obrotu wirtualnymi walutami stanowią przychód z kapitałów pieniężnych co do zasady, także gdy podatnik osiąga te przychody w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Wyjątek dotyczy podatników prowadzących działalność, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 12 ustawy AML/CFT, czyli przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług w zakresie:

- wymiany pomiędzy walutami wirtualnymi i środkami płatniczymi,
- wymiany pomiędzy walutami wirtualnymi,
- pośrednictwa w wymianie, o której mowa w lit. a lub b,
- prowadzenia rachunków, o których mowa w ust. 2 pkt 17 lit. e³⁸.

Przychody z obrotu wirtualnymi walutami osiągane przez przedsiębiorców, zgodnie z brzmieniem art. 17 ust. 1g ustawy o PIT, stanowią przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Zagadnienie kosztów uzyskania przychodów z tytułu odpłatnego zbycia waluty wirtualnej reguluje art. 22 ust. 14 ustawy o PIT, który stwierdza, że są to udokumentowane wydatki bezpośrednio poniesione na nabycie waluty wirtualnej oraz koszty związane ze jej zbyciem, w tym udokumentowane wydatki poniesione na rzecz podmiotów zawartych w art. 2 ust. 1 pkt 12 ustawy AML/CFT. Jest tutaj mowa przede wszystkim o prowizjach pobieranych przez podmioty pośredniczące w wymianie (giełdy i kantory). Ustawodawca nie zaliczył do kosztów uzyskania przychodów kosztów pośrednich, np. kosztów finansowania

³⁷ F. Majdowski, op. cit., s. 44.

³⁸ Jest tutaj mowa o prowadzonym w formie elektronicznej zbiorze danych identyfikacyjnych zapewniających osobom uprawnionym możliwość korzystania z jednostek walut wirtualnych, w tym przeprowadzania transakcji ich wymiany.

zakupu kryptowalut (kredyty, pożyczki etc.). Wyłączone od kosztów uzyskania przychodów są również wydatki związane ze zamianą jednej kryptowaluty na inną (art. 23 ust. 1 pkt 38d ustawy o PIT).

Powyższe regulacje rodzą wątpliwości w zakresie tego, czy górnicy kryptowalut są uprawnieni, aby zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów wydatki poniesione na wydobycie waluty wirtualnej, np. wydatki na zakup koparek, komputerów, serwerów czy też koszty energii elektrycznej. Niniejsza problematykę szczegółowo analizuje Jakub Wirski, który ostatecznie dochodzi do wniosku, że wydatki poniesione na wydobycie kryptowaluty powinny podlegać zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów, zaś wszelkie wątpliwości powinny być rozstrzygane na korzyść podatnika³⁹.

Z brzmienia art. 22 ust. 15 ustawy o PIT wynika, że koszty uzyskania przychodów z obrotu kryptowalutami są co do zasady potrącane w roku podatkowym, w którym zostały poniesione z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 16, zgodnie z którym nadwyżka kosztów uzyskania przychodów nad przychodami z odpłatnego zbycia waluty wirtualnej uzyskanymi w roku podatkowym powiększa koszty uzyskania przychodów poniesione w następnym roku podatkowym.

Dochodem z odpłatnego zbycia walut wirtualnych jest osiągnięta w roku podatkowym różnica między sumą przychodów uzyskanych z tytułu odpłatnego zbycia walut wirtualnych a kosztami uzyskania przychodów określonymi na podstawie art. 22 ust. 14-16 (art. 30b ust. 1b ustawy o PIT). Od dochodów uzyskanych w ten sposób podatek wynosi 19% uzyskanego dochodu (ust. 1a). Stawka ta wynosi 19% zarówno dla podatników będących przedsiębiorcami, jaki nimi niebędących. Ponadto dochód z odpłatnego zbycia walut wirtualnych nie podlega łączeniu z dochodami opodatkowanymi na innych zasadach, w tym z innego rodzaju dochodami o charakterze kapitałowym (art. 30b ust. 5d ustawy o PIT oraz art. 22d ust. 4 ustawy o CIT). Podatek ten jest rozliczany w ramach zeznania rocznego (art. 30b ust. 6 pkt 2 ustawy o PIT).

Podsumowanie

W polskim porządku prawnym przed wprowadzeniem zmian legislacyjnych, które zaczęły wywierać skutki prawne wraz z początkiem 2019 r., kryptowaluty – zgodnie ze stanowiskiem judykatury oraz pewnej części doktryny – były zaliczane do kategorii praw majątkowych. W następstwie przyjętej kwalifikacji prawnej przychody z wymiany kryptowaluty na walutę fiducyjną (krajową lub zagraniczną) były zaliczone do źródła przychodu, jakim są prawa majątkowe, o których mowa w art. 18 ustawy o PIT. Wiązało się to dla podatników z obciążeniem ich dochodów z obrotu kryptowalutami progresywną stawką sięgającą nawet 32%.

³⁹ Zob. argumentację przywołaną przez J. Wirski, *Opodatkowanie obrotu kryptowalutami na gruncie podatków dochodowych w świetle zmian od 1.01.2019 r. – zagadnienia praktyczne*, „Przegląd Podatkowy” 2019, nr 1, s. 44.

Orzecznictwo sądów administracyjnych, rozstrzygając sprawy z zakresu opodatkowania kryptowalut, wielokrotnie wskazywało na dwie cechy charakterystyczne dla praw majątkowych, takie jak ich zbywalność i dająca się określić wartość majątkowa. Cechy te w opinii judykatury spełniają również kryptowaluty. Należy zgodzić się prezentowanym stanowiskiem w kwestii zbywalności kryptowalut, jednak wymaga ono uzupełnienia w zakresie możliwości określenia ich wartości majątkowej. Wartość majątkową kryptowalut dla celów podatkowych można bezproblemowo ustalić w momencie „wyjścia” z pozycji na walutę tradycyjną, czyli kiedy podatnik dokonuje transakcji np. w parze krypto/PLN. W takim wypadku dochodzi bowiem do realnego i zarazem łatwo mierzalnego przysporzenia w jego majątku. Gdy jednak podatnik dokonuje zmiany jednej kryptowaluty na drugą (krypto/krypto), ustalenie podstawy opodatkowania nastęrcza wielu problemów, ponieważ przepisy nie regulują tego, w jaki sposób obliczyć wartość przysporzenia z owej transakcji. Należy zatem przyjąć, że wartość kryptowalut jest możliwa do oszacowania dopiero z chwilą ich sprzedaży za walutę tradycyjną. Mając to na względzie, ustawodawca znowelizował przepisy ustaw podatków dochodowych zaliczając przychody z obrotu kryptowalutami do dochodów z kapitałów pieniężnych i zysków kapitałowych. Jednocześnie ustawodawca zdecydował się zdefiniować pojęcie „odpłatne zbycie walut wirtualnych”, wyłączając z zakresu przedmiotowej definicji transakcję zamiany kryptowalut (krypto/krypto), co oznacza, że tego typu transakcje są obecnie *ex lege* neutralne podatkowo.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Bogucki S., *Dążenie ustawodawcy do uszczelnienia podatku od czynności cywilnoprawnych*, [w:] D.J. Gajewski (red.), *Uszczelnienie systemu podatkowego*, Warszawa 2020.
- Brach A., *Kwalifikacja podatkowa przychodu ze sprzedaży kryptowaluty. Glosa do wyroku NSA z dnia 6 marca 2018 r., II FSK 488/16*, „Glosa” 2019, nr 1.
- Dąbrowska J., *Charakter prawny bitcoin*, „Człowiek w Cyberprzestrzeni” 2017, nr 1.
- Lemonnier M., Kisiel S., *Pojęcie instrumentu finansowego*, „Studia Elckie” 2009, nr 11.
- Lemonnier M., Kisiel S., *Weksel jako dłużny papier wartościowy*, „Studia Elckie” 2010, nr 12.
- Majdowski F., *Opodatkowanie handlu kryptowalutami – kierunki i decyzje polityki podatkowej*, „Analizy i Studia CASP” 2019, nr 1(7).
- Majkowski W., Michna M., Nurzyński M., *Uregulowanie skutków podatkowych obrotu walutami wirtualnymi*, 2018, Lex.
- Opitek P., *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy z wykorzystaniem walut wirtualnych w świetle krajowych i międzynarodowych regulacji AML*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 12.
- Skowron D., *Bitcoin jako przedmiot zabezpieczenia w postępowaniu karnym*, Warszawa 2018.

- Wirski J., *Opodatkowanie obrotu kryptowalutami na gruncie podatków dochodowych w świetle zmian od 1.01.2019 r. – zagadnienia praktyczne*, „Przegląd Podatkowy” 2019, nr 1.
- Zacharzewski K., *Bitcoin jako przedmiot stosunków prawa prywatnego*, „Monitor Prawniczy” 2014, nr 21.

Akty prawne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.U. UE L z 2015 r., Nr 141, s. 73 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1128 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1800 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 492).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 309).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 328 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1907 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 593).
- Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2193 z późn. zm.).

Orzecznictwo

- Wyrok TS z 22 października 2015 r., sygn. akt C-264/14, *Skatteverket v. David Hedqvist*, ZOTSiS 2015, Nr 10, poz. I-718.
- Wyrok NSA z 6 marca 2018 r., sygn. akt II FSK 488/16, ONSAiWSA 2019, Nr 5, poz. 81.
- Wyrok NSA z 10 lutego 2021 r., sygn. akt II FSK 2870/18, Lex nr 3212191.
- Wyrok WSA w Białymstoku z 6 czerwca 2018 r., sygn. akt I SA/Bk 226/18, Lex nr 2507500.
- Wyrok WSA w Poznaniu z 19 grudnia 2018 r., sygn. akt I SA/Po 802/18, Lex nr 2599850

Wyrok WSA w Warszawie z 11 września 2015 r., sygn. akt III SA/Wa 3374/14, Lex nr 1940733.

Wyrok WSA we Wrocławiu z 29 marca 2019 r., sygn. akt I SA/Wr 906/18, Lex nr 2944476.

Źródła internetowe

Ministerstwo Finansów, *Skutki podatkowe obrotu kryptowalutami w PIT, VAT i PCC*, https://www.kis.gov.pl/wiadomosci/aktualnosci/asset_publisher/JSs9/content/id/7793320.

Pierwszy kraj na świecie uznał bitcoina za oficjalny środek płatniczy, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Bitcoin-uznany-za-prawny-srodek-płatniczy-w-pierwszym-kraju-na-swiecie-8183357.html>.

Kopeć A., *Stablecoins – charakterystyka, implikacje prawne*, <http://finlegaltech.pl/stablecoins-charakterystyka-implikacje-prawne/>.

Czarnecki J., *Kryptowaluta jako instrument finansowy? Nowa propozycja w Unii Europejskiej*, <https://newtech.law/pl/kryptowaluta-jako-instrument-finansowy-nowa-propozycja-w-unii-europejskiej/>.

FATF, *Virtual currencies. Key definitions and potential AML/CFT risks*, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>.

Taxation of virtual currencies with income tax before and after January 1, 2019

Summary

Until the end of 2018, benefits from trading in cryptocurrencies were qualified as property rights. From January 1, 2019, they were directly included in the provisions of tax acts. In this way, the legislator sanctioned the legal status developed in the jurisprudence. Currently, revenues from the sale of cryptocurrencies qualify as revenues from money capital and capital gains respectively and the conversion of one cryptocurrency to another is tax-free.

Keywords: cryptocurrencies, income tax, financial instruments, subject of taxation, money laundering